

چابهار، پیشقراول رشد تولید

مقام معظم رهبری: «تولید داخلی حتما یکی از کلیدهای نجات کشور از مشکلات اقتصادی است.»

موقعیت استراتژیکی به عنوان تنها بندر اقیانوسی ایران در نقشه تجاری جهان، مهمترین عامل شکل گیری منطقه آزاد تجاری صنعتی چابهار در بیش از 30 سال پیش بود و به همین رو، رویکرد کلان منطقه آزاد چابهار در طی دو دهه بر تجارت متمرکز بود. اما از ابتدای دهه 90 و به دنبال رهنمود مقام معظم رهبری مبنی بر حمایت افزون تر از تولید ملی، منطقه آزاد چابهار ضمن حفظ کارکردهای تجاری، راه اندازی و توسعه واحدهای تولیدی را هم در کانون توجه قرار داد و امروز با گذشت بیش از یک دهه شاهد شکوفایی تولید در چابهار هستیم؛ فرآیندی که در سال پیش رو هم ادامه داشته و مویدی است بر بسترسازی منطقه آزاد چابهار برای رشد تولید داخلی و توسعه سرمایه گذاری و البته مهار تورم.

هموار شدن مسیر رشد تولید در چابهار

به فرموده مقام معظم رهبری (در بیانات نخستین روز از سال 1402) سرمایه گذاری امر مهمی است که در کنار تولید اهمیت بالایی دارد. این مهم یعنی تمرکز بر جذب سرمایه و سرمایه گذار، همان فاکتور بنیادی است که مسیر رشد تولید در چابهار را هموار کرده و طرح های بزرگ و اثرگذاری چون پتروشیمی ها و طرح های فولادی و ... را در چابهار به ثمر رسانده است.

توسعه سرمایه گذاری های صنعتی در چابهار طی سال های گذشته همواره معلول دو عامل مهم بوده است: نخست ظرفیت های ذاتی چابهار و موقعیت استراتژیک سواحل مکران برای تولید و تجارت و سپس تصویرسازی مثبت و اثرگذار سازمان منطقه آزاد که بستر توسعه سرمایه گذاری در چابهار را فراهم آورده است.

تمرکز بر مزیت های رقابتی تولید در چابهار

تمرکز بر مزیت های رقابتی عامل دیگر شکوفایی تولید و صنعت در چابهار است؛ سیاستی که سازمان منطقه آزاد چابهار برای توسعه صنایع در چابهار در دستور کار قرار داد. چابهار مزیت های حمل و نقلی، دریا، بندر و سوخت را در اختیار دارد، بازارهای بزرگی چون افغانستان و پاکستان و آسیای میانه را در همجواری دارد و از همه مهمتر در نقطه تلاقی محور تجاری شمال - جنوب و شرق - غرب جهان قرار گرفته است. سازمان منطقه آزاد چابهار با تمرکز بر این مزیت ها، هدایت سرمایه گذاری را در چابهار بر عهده گرفت و بستر توسعه صناعی را فراهم آورد که با تولید در چابهار و یا ترانزیت از این مسیر، مزیت رقابتی پیدا می کنند.

دو محور عمده تولید در چابهار

دو دسته عمده تولید در چابهار صورت می گیرد؛ گروه اول تولیداتی است که مواد اولیه آن از خارج از کشور تامین شده و در چابهار فرآوری، صادرات مجدد و یا وارد بازار داخل می شود. برخی مواد غذایی و یا سنگ های معدنی که عمدتاً از افغانستان و پاکستان تامین می شوند، در این گروه جای می گیرند، و گروه دوم تولیداتی هستند که مواد اولیه آن به پشتوانه صنایع بزرگ چون پتروشیمی و فولاد در

چابهار و یا از سایر نقاط ایران تامین شده و به واسطه انرژی ارزان، قابل تولید و رقابت با محصولات مشابه در بازارهای جهانی به خصوص همسایگان شرقی است.

تحقق رشد تولید در چابهار با نگاه صادرات

مزیت چابهار در تولید صادراتی است؛ موقعیت جغرافیایی چابهار امکان تولید برای داخل را از چابهار گرفته و مزیت‌های آن را در تولید برای صادرات قرار داده است. شاید مهمترین دلیل اینکه ظرفیت‌های و پتانسیل‌های چابهار در حوزه تولید چندان شکوفا نشده این بوده که تولیدکنندگان برای بازار مصرف خود نگاه به داخل داشته‌اند. فاصله چابهار تا مهمترین کانون جمعیتی ایران که تهران باشد، نزدیک به 2 هزار کیلومتر است. این فاصله به این معناست که تولیدکننده در چابهار با هیچ تولیدکننده داخلی توان رقابت ندارد و نگاه تولید در چابهار باید به بیرون باشد. در عین حال در جانب شرقی چابهار، در فاصله 700 کیلومتری به کراچی با 20 میلیون نفر جمعیت می‌رسیم؛ بازاری که علاوه بر جمعیت خود، هاب توزیع کالا برای بازار 213 میلیون نفری پاکستان نیز به شمار می‌رود. این تغییر نگرش و رویکرد، آغاز فصل جدیدی در تولید در چابهار شده است.

رشد 20 برابری ارزش تولیدات چابهار طی یک دهه

حال برای جمع‌بندی مباحث طرح شده، باید به صورت مصداقی و عینی بررسی کرد که بازتاب تغییر رویه‌ها و استراتژی‌ها، آیا منجر به رونق تولید در چابهار شده است؟ این پرسش بنیادی را با مقایسه چند مورد اساسی می‌توان پاسخ داد: در نتیجه تغییر رویکرد ابتدای دهه 90 و توجه به تولید، ارزش تولیدات منطقه آزاد چابهار با شیبی ملایم از سال 93 رو به فزونی نهاد؛ چنانکه میزان ارزش تولیدات منطقه آزاد چابهار که در سال 93 تنها یک هزار و 240 میلیارد ریال بود، در سال 1398 به قریب 6 هزار میلیارد ریال رسید و در پایان 1401 از 23 هزار میلیارد ریال فراتر رفت. به بیانی دیگر تولیدات منطقه آزاد چابهار با ارزش 23 هزار و 240 میلیارد ریال در پایان سال 1401 رشدی 300 درصدی را نسبت به سال 1398 و رشدی یک هزار و 800 درصدی را نسبت به سال 1393 تجربه کرده است.

تولید صادرات‌گرا، کفه‌ای که در سال 1401 سنگین شد

از دیگر مصداقی رونق تولید در چابهار در سال 1401 پیشی گرفتن تولیدات صادراتی در چابهار بوده است. همانطور که پیشتر شرح آن رفت، مزیت چابهار در تولید، تمرکز بر تولید صادرات‌گراست. این مهم در سال 1401 در دستور کار قرار گرفت و نتایج عملیاتی آن، در گزارش‌های پایان سال مشهود است. چنانکه در سال 1401 صادرات چابهار به سرزمین اصلی (داخل کشور) به میزان 68 درصد نسبت به پایان سال 1400 کاهش داشته و در عین حال صادرات چابهار به خارج از کشور با افزایش 44 درصدی همراه بوده است. یافتن بازارهای مصرف در مقاصد خارجی همان نیروی محرکه‌ای است که می‌تواند اهداف رشد تولید در چابهار را محقق کند.

افزایش 218 درصدی اشتغال

و در پایان هم باید تاکید کرد که توسعه سرمایه‌گذاری و افزایش واحدهای تولیدی در منطقه آزاد چابهار، منجر به ایجاد فرصت‌های

شغلي در تمام سطوح شده و افزايش 218 درصدی اشتغال در چابهار را به همراه داشته است. چنانکه اشتغالزایی واحدهای تولیدی از 1662 مورد در پایان 1400 به 5 هزار و 294 مورد در پایان 1401 رسیده است.

